

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania K.C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie

o wysokość podstawy wymiaru składek,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 5 lutego 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 25 października 2023 r., sygn. akt III AUa 179/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie na rzecz K.C. kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z ustawowymi odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c.**

[az]

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznego w Lublinie, decyzją z dnia 20 grudnia 2019 r., ustalił wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe oraz wypadkowe K.C., podlegającej ubezpieczeniom jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą w okresie od lutego do kwietnia 2015 r. - w wysokości 525 zł a w maju 2015 r. w wysokości 50,81zł.

Wyrokiem z dnia 29 września 2020 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie.

Wyrokiem z dnia 7 grudnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie oddalił apelację K.C. od powyższego wyroku Sądu Okręgowego.

Wyrokiem z dnia 2 marca 2023 r. Sąd Najwyższy (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych) uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w całości i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu, za uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10 (OSNP 2010 nr 21-22, poz. 267), przyjęto, że organ rentowy nie może kwestionować kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 25 października 2023 r., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie oraz poprzedzającą go decyzję i ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne K.C. za: luty, marzec, kwiecień 2015 r. w wysokości po 9.897,50 zł, za maj 2015 r. - w wysokości 957,83 zł.

W sprawie ustalono, że K.C. w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej od 1 lipca 2013 r. prowadzi zakład kosmetyczny mieszczący się w L., przy ul. [...]. Do stycznia 2015 r. nie dokonała zgłoszenia do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego.

W miesiącach od lutego do maja 2015 r. rentowność działalności gospodarczej odwołującej się kształtowała się następująco: luty – przychód 6.494,20 zł, koszty 6.398,60 zł, dochód 95,60 zł; marzec – przychód 8.864,00 zł, koszty 9.092,04 zł, dochód (-228,04 zł); kwiecień – przychód 9.190,20 zł, koszty 9.201,81 zł, dochód (-11,61 zł); maj – przychód 9.561,60 zł, koszty 10.159,15 zł, dochód (-597,55 zł).

Na koszty działalności składały się m.in. opłaty za leasing, amortyzacja, opłaty za media i wynajem. K.C. w kosztach działalności ujmowała również składki na ubezpieczenia społeczne. Odwołująca się zadeklarowała wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w lutym, marcu oraz kwietniu 2015 r.

w kwotach po 9.897,50 zł a w maju 2015 r. w kwocie 957,83 zł, opłacając od nich składki. Za pozostałe miesiące opłacała składki od minimalnej podstawy ich wymiaru. Od lutego 2015 r. zdecydowała się na zgłoszenie do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z wyższą podstawą wymiaru składek z uwagi na ciążę, o której dowiedziała się z styczniu. Z powodu zagrożenia ciąży, ewentualną hospitalizację i konieczność przerwania pracy postanowiła zabezpieczyć źródło dochodów. Od maja zatrudniła również osobę w ramach umowy zlecenia, aby zapewnić funkcjonowanie gabinetu. Odwołująca się w latach 2013-2015 inwestowała w rozwój działalności; rodzina utrzymywała się z zarobków męża. Ponowne zmniejszenie podstawy wymiaru składek również wiązało się z zamiarem zaoszczędzenia środków na inwestycje i zatrudnienie pracowników. Łącznie odwołująca się z tytułu jednoosobowej działalności gospodarczej osiągnęła w kolejnych latach:

- w 2015 r. stratę w wysokości 2.371,02 zł;
- w 2016 r. stratę w wysokości 10.784,80 zł;
- w 2017 r. stratę w wysokości 3.184,12 zł;
- w 2018 r. stratę w wysokości 8.658 zł.

K.C. wystąpiła z roszczeniami o świadczenia wypłacane z ubezpieczenia chorobowego, które organ rentowy wypłacał.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny zaznaczył, że na mocy art. 95 pkt 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1093) w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw cywilnych - przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego dotyczące skargi kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹. W świetle zaś art. 398²⁰ k.p.c. sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.

Sąd Apelacyjny wskazał, że wykładnia prawa materialnego zaprezentowana w wyroku Sądu Najwyższego uchylającym wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 7 grudnia 2021 r., którą Sąd orzekający jest związany, oparta została w głównej mierze na poglądzie prawnym oraz argumentacji zawartych w uchwale Sądu

Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10 (OSNP 2010 nr 21-22, poz. 267), zgodnie z którymi Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych. Dalej wywiódł, że w świetle powyższej wykładni przepisów prawa ubezpieczeń społecznych ubezpieczona mogła zadeklarować w spornym okresie podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości mieszczącej się w granicach określonych ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych.

Z tego względu konieczna stała się zmiana zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji organu rentowego oraz ustalenie podstawy wymiaru składek za sporny okres we wskazanej w sentencji wysokości.

W skardze od powyższego wyroku organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię, tj.:

1. art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1 oraz art. 86 ust. 1 i 2 w związku z art. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2024 r., poz. 497 ze zm.) - w kontekście przyjętej następnie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2023 r., III UZP 3/23 (OSNP 2024 nr 5, poz. 51), zasady prawnej i bezpodstawne przyjęcie, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest uprawniony do kwestionowania podstaw wymiaru składek zadeklarowanych przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, podczas gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu przyjęta w uchwale wskazuje, że organ rentowy takie uprawnienie posiada;

2. art. 18 ust. 8 w związku z art. 20 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w kontekście przyjętej następnie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2023 r., III UZP 3/23 (zasady prawnej) i bezpodstawne przyjęcie, że wysokość składki nie jest powiązana z przychodem ubezpieczonej prowadzącej działalność gospodarczą w sytuacji, gdy ubezpieczona, będąc w ciąży, irracjonalnie podwyższa wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne a wysokość podwyższonej składki nie ma odzwierciedlenia w przychodach ubezpieczonej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie oraz oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej.

W uzasadnieniu powyższego wniosku skarżący podniósł, że w niniejszej sprawie istnieje rozbieżność w orzecznictwie sądów co do tego, czy organ rentowy ma prawo do weryfikacji podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia w sytuacji, gdy nie kwestionuje samego tytułu do ubezpieczeń, gdy w początkowym okresie prowadzenia tej działalności ubezpieczony deklaruje podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, której wysokość nie ma odzwierciedlenia w przychodach. Potwierdzeniem tej rozbieżności są wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 25 października 2023 r., III AUa 580/23 oraz uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2023 r., III UZP 3/23, której nadano moc zasady prawnej.

Dalej skarżący stwierdził, że, biorąc pod uwagę stanowisko wyrażone w zaskarżonym wyroku oraz treść uchwały Sądu Najwyższego (III UZP 3/23), skarga jest oczywiście zasadna.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Skarżący wskazał na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c., przy czym rozbieżność w orzecznictwie wymagająca interwencji Sądu Najwyższego i oczywista zasadność skargi dotyczą tej samej kwestii – czy organ rentowy ma prawo do weryfikacji podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia w sytuacji, gdy nie kwestionuje samego tytułu do ubezpieczeń. W związku z tym należy stwierdzić, że tak ujęte w skardze kasacyjnej przesłanki przedsądu wzajemnie się wykluczają. W orzecznictwie przyjęty jest pogląd, że nie można twierdzić, iż skarga jest

oczywiście uzasadniona (co ma miejsce wówczas, gdy stwierdzone naruszenia prawa są widoczne na pierwszy rzut oka, bez pogłębionej analizy prawnej) i że jednocześnie w sprawie występują poważne zagadnienia prawne, które wymagają zaangażowania Sądu Najwyższego w dokonanie pogłębionej interpretacji niejasnych przepisów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). To, co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi, nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012 r., I UK 118/12, LEX nr 1675225). Zatem nie do pogodzenia z oczywistą zasadnością skargi jest formułowanie w niej zagadnień prawnych, wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, a także wskazywanie na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2011 r., II UK 24/11, LEX nr 1365662).

Zauważyć też należy, że zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego, III UZP 2/23, organ rentowy w przypadku podjęcia pozarolniczej działalności przez ubezpieczonego, nie negując tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, jest uprawniony do weryfikacji podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia w sytuacji, gdy w początkowym okresie prowadzenia tej działalności ubezpieczony deklaruje podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, której wysokość nie ma odzwierciedlenia w przychodach (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w związku z art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1 oraz art. 86 ust. 1 i 2 w związku z art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). W jej uzasadnieniu Sąd Najwyższy podkreślił, że uchwała II UZP 1/10 odnosiła się do sytuacji, w której działalność gospodarcza była utrwalona i z tej przyczyny ubezpieczona była uprawniona do zgłoszenia maksymalnej podstawy wymiaru składek. Inna sytuacja występuje, gdy działalność gospodarcza jest rozpoczynana i główną intencją jej

zgłoszenia oraz prowadzenia jest wskazanie od razu wysokiej podstawy wymiaru składek z zamiarem uzyskania wysokich świadczeń, choć przychód z działalności jest znacznie niższy niż składki na ubezpieczenia społeczne i już tylko z tej przyczyny koszty działalności są znacznie wyższe niż przychody. Wówczas już tylko to może świadczyć o instrumentalnym działaniu w celu zdobycia świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Tymczasem ubezpieczenie społeczne nie jest celem głównym działalności gospodarczej. Celem tym jest zarobek, czyli dochód pokrywający w pełni koszty działalności, w tym ubezpieczenia społecznego, a ponadto wystarczający na utrzymanie i rozwój przedsiębiorcy.

W niniejszej sprawie działalność gospodarcza nie została przez odwołującą się wykorzystana wyłącznie jako środek do uzyskania wysokich świadczeń z ubezpieczenia chorobowego, ponieważ była prowadzona od 1 lipca 2013 r. a jedynie przystąpienie do ubezpieczenia chorobowego (dobrowolnego) nastąpiło od 1 lutego 2015 r. Tak więc, stosownie do uchwały II UZP 1/10, wobec tego, że działalność gospodarcza była utrwalona, odwołująca się miała prawo do zadeklarowania wysokiej postawy wymiaru składek.

W konsekwencji, podnoszona przez skarżącego kwestia została już wyjaśniona w orzecnictwie Sądu Najwyższego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 marca 2020 r., II PK 36/19, LEX nr 3034647; z dnia 12 maja 2020 r., I UK 128/19, LEX nr 3026475; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Wyrok Sądu Apelacyjnego jest zgodny z wykładnią przedstawioną w uchwale Sądu Najwyższego, II UZP 1/10, która zachowuje swoją aktualność do stanów faktycznych, w których działalność gospodarcza jest utrwalona (przez co nie jest wykorzystywana wyłącznie jako środek do uzyskania wysokich świadczeń z ubezpieczenia chorobowego) i w jej trakcie ubezpieczony deklaruje maksymalną podstawą wymiaru składki.

Mając powyższe na uwadze, należy stwierdzić, że w sprawie nie występują powołane przez skarżącego przesłanki przedsądu, wobec czego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 108 § 1 i art. 98 § 1 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935 ze zm.).

[az]